

Vetenskapligt förhållningsätt

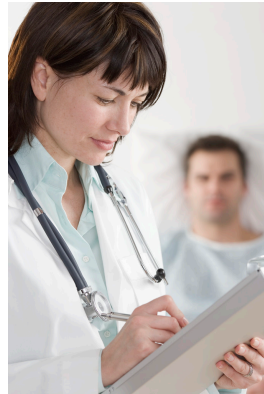
Inge-Bert Täljedal

Forskningsmetodik för ST-läkare, NUS, 23 november 2010

”*Vetenskapligt förhållningssätt*” ...

...varför, till vad, när och hur?

Läkarrollen och forskarrollen, hur kan de förenas?
Likheter och skillnader?

Hälso- och sjukvårdslag (1982:763)

Hälso- och sjukvårdslag (1982:763)

Forskning

26 b § Landstingen och kommunerna skall medverka vid finansiering, planering och genomförande av kliniskt forskningsarbete på hälso- och sjukvårdens område samt av folkhälsovetenskapligt forskningsarbete. [...] Lag (1996:1289).

Hälsa- och sjukvårdslag (1982:763)

Forskning

26 b § Landstingen och kommunerna [skall medverka](#) vid finansiering, planering och genomförande av kliniskt [forskningsarbete](#) på hälso- och sjukvårdens område samt av folkhälsovetenskapligt [forskningsarbete](#). [...] Lag (1996:1289).

Hälso- och sjukvårdslag (1982:763)

Forskning

26 b § Landstingen och kommunerna skall medverka vid finansiering, planering och genomförande av kliniskt forskningsarbete på hälso- och sjukvårdens område samt av folkhälsovetenskapligt forskningsarbete. Landstingen och kommunerna **skall** i dessa frågor, i den omfattning som behövs, **samverka** med varandra samt **med berörda universitet** och högskolor. Lag (1996:1289).

Högskolelag (1992:1434)

1 kap. Inledande bestämmelser

3 a § I högskolornas verksamhet skall vetenskapens trovärdighet och god forskningssed värnas. Lag (2000:1370).

Högskolelag (1992:1434)

1 kap. Inledande bestämmelser

3 a § I högskolornas verksamhet skall vetenskapens trovärdighet och god forskningssed värnas. Lag (2000:1370).

6 § För forskningen skall som allmänna principer gälla att

1. forskningsproblem får fritt väljas,
2. forskningsmetoder får fritt utvecklas och
3. forskningsresultat får fritt publiceras.

Högskolelag (1992:1434)

1 kap. Inledande bestämmelser

3 a § I högskolornas verksamhet skall vetenskapens trovärdighet och god forskningssed värnas. Lag (2000:1370).

6 § För forskningen skall som allmänna principer gälla att

1. forskningsproblem får fritt väljas,
2. forskningsmetoder får fritt utvecklas och
3. forskningsresultat får fritt publiceras.

(Fritt? Vem bestämmer då vad som är vetenskapligt?)

Första insikten:

Vad som är "vetenskapligt" bestäms i praxis av det internationella akademiska samhällets konventioner.

Första insikten:

Vad som är "vetenskapligt" bestäms i praxis av det internationella akademiska samhällets konventioner.

Dock inte godtyckligt utan strängt (av lärarkollegier, forskningsråd, anställningskommittéer, akademier, priskommittéer, redaktioner, kongressorganisatörer m m).

Hälso- och sjukvårdslag (1982:763)

Inledande bestämmelser

Mål för hälso- och sjukvården

2 § Målet för hälso- och sjukvården är en god hälsa och en vård på lika villkor för hela befolkningen. [...]

Hälso- och sjukvårdslag (1982:763)

Krav på hälso- och sjukvården

2 a § Hälso- och sjukvården skall bedrivas så att den uppfyller kraven på en god vård. Detta innebär att den skall särskilt

1. vara av god kvalitet med en god hygienisk standard och tillgodose patientens behov av trygghet i vården och behandlingen,
2. vara lätt tillgänglig,
3. bygga på respekt för patientens självbestämmande och integritet,
4. främja goda kontakter mellan patienten och hälso- och sjukvårdspersonalen,
5. tillgodose patientens behov av kontinuitet och säkerhet i vården.

Hälso- och sjukvårdslag (1982:763)

Krav på hälso- och sjukvården

2 a § Hälso- och sjukvården skall bedrivas så att den uppfyller kraven på en god vård. Detta innebär att den skall särskilt

1. vara av god kvalitet med en god hygienisk standard och tillgodose patientens behov av trygghet i vården och behandlingen,
2. vara lätt tillgänglig,
3. bygga på respekt för patientens självbestämmande och integritet,
4. främja goda kontakter mellan patienten och hälso- och sjukvårdspersonalen,
5. tillgodose patientens behov av kontinuitet och säkerhet i vården.

(Här inget krav på vetenskaplighet!)

Hälso- och sjukvårdslag (1982:763)

3 a § När det finns flera behandlingsalternativ som står i överensstämmelse med [vetenskap och beprövad erfarenhet](#) ska landstinget [ge patienten möjlighet att välja](#) det alternativ som han eller hon föredrar.

Hälso- och sjukvårdslag (1982:763)

18 a § När det finns flera behandlingsalternativ som står i överensstämmelse med [vetenskap och beprövad erfarenhet](#) skall kommunen ge den som omfattas av sådan hälso- och sjukvård som avses i 18 § första-tredje styckena [möjlighet att välja](#) det alternativ som han eller hon föredrar.

Vetenskaplighet är inte hälso- och sjukvårdens
allra högsta värde eller norm...

Vetenskaplighet är inte hälso- och sjukvårdens
allra högsta värde eller norm...

...utan "hälsa" (lagen) eller minskat lidande
("bota, lindra, trösta"-traditionen).

Vetenskaplighet är inte hälso- och sjukvårdens
allra högsta värde eller norm...

...utan "hälsa" (lagen) eller minskat lidande
("bota, lindra, trösta"-traditionen).

Vetenskapen är ett **medel** i doktors arbete för
hälsa och minskat lidande.

Vetenskaplighet är inte hälso- och sjukvårdens
allra högsta värde eller norm...

...utan "hälsa" (lagen) eller minskat lidande
("bota, lindra, trösta"-traditionen).

Vetenskapen är ett **medel** i doktors arbete för
hälsa och minskat lidande.

Ett vetenskapligt förhållningsätt ser ofta ökad
kunskap i sig som ett **mål**.

Vetenskapligt förhållningssätt är bra när man bedriver
vetenskap...

Vetenskapligt förhållningsätt är bra när man bedriver
vetenskap...

...men kanske inte i andra sammanhang.

Vetenskapligt förhållningssätt är bra när man bedriver
vetenskap...

...men kanske inte i andra sammanhang.

För de flesta är livet inte ett vetenskapligt
forskningsprogram. (Jmfr t ex Hume's skepticism på
kammaren och sunda förnuft utanför.)

Läkarrollen och forskarrollen, hur kan de förenas?
Likheter och skillnader?

Likhet: båda söker sanningen. Ofta med hypotetisk-deduktiv metod...

Likhet: båda söker sanningen. Ofta med hypotetisk-deduktiv metod...

- om allmänna fallet (forskaren)
- om den enskilda patientens tillstånd (doktorn)

Skillnad: något olika motiv- och värderingshierarkier..

- sanningen först och främst! (forskaren)
- patientens "bästa" först och främst! (doktorn)

Vetenskapliga forskares motiv för sin forskning

SANNINGSLIDELSE

(hur är världen, inkl. människorna, beskaffad?)

Vetenskapliga forskares motiv för sin forskning

SANNINGSLIDELSE
(hur är världen, inkl. människorna, beskaffad?)

Nyfikenhet

Förändrings-
lust

Karriär

Välvilja, t ex
patientnytta

???

Vetenskapligt förhållningssätt till *forskning*:

- **Inget** egoistiskt eller altruistiskt motiv eller värde kan sättas före sanningen

Dessutom måste vetenskapliga utsagor (förklaringar, hypoteser, teorier) vara **prövbara**.

Annars bara "metafysik".

Om sanningen inte klart respekteras som högsta värde:

- pseudovetenskap (intellektuell slapphet, omedvetenhet)
- ibland bedrägeri ("forskningsfuske")

Fokus på sanning och prövbarhet för med sig en viss stränghet:

Fokus på sanning och prövbarhet för med sig en viss stränghet:

- metoddisciplin

Fokus på sanning och prövbarhet för med sig en viss stränghet:

- metoddisciplin
- i biologi och medicin ofta experiment (arrogans mot naturen, som "avtvingas" sanningen?)

Fokus på sanning och prövbarhet för med sig en viss stränghet:

- metoddisciplin
- i biologi och medicin ofta experiment (arrogans mot naturen, som "avtvingas" sanningen?)
- rapporteringsdisciplin

Risken för doktorn: det vetenskapliga förhållningssättets stränghet...

Risken för doktorn: det vetenskapliga förhållningssättets stränghet...

- objektifierar den lidande patienten?
- förleder till arrogans inför patienten?

Risken för forskaren: engagemanget för patientens väl...

- tonar ner hängivenheten för sanningen?
- frestar till förhastade övertygelser (t ex om terapier och etiologier)?

Sök!

Sök bland samtliga artiklar på nwt.se.
– Fler sökalternativ

Skicka tips, bilder eller video till
webbredaktion@nwt.se | 054-

Karlstadsläkaren: "Ät mer fett!"

I FOKUS: Andreas Eenfeldt

Karlstadsläkaren Andreas Eenfeldt har goda råd till alla som vill gå ner i vikt, goda som i gräddor och smör. Vad sägs om ägggröra och bacon till frukost, en rejäl köttbit med kryddsmör eller gräddig sås till lunch och några krämiga ostar med ett glas vin framåt aftonen?

GI, Atkins, Montignac, stenålderdieten...

Lågkolhydratdietera svepte fram som en chockvåg över världen, och vände upp och ner på allt vi lärt oss och allt vi trott på om viktminskning. Det handlade inte om fett längre, utan om kolhydraterna. Även de mest inbitna vanebantarna kastade sina tummarna i smör, gräddor, ägg, feta ostar, lax...

Kostdoktor.se är en av de största bloggarna på området. Kostdoktorn själv heter Andreas Eenfeldt och är läkare på vårdcentralen Gripen och Centralsjukhuset i Karlstad.

– Kostråden om lite fett slog igenom stort i USA under mitten av 1990-talet och här närmre är som bra. Sedan

Mer fett och mindre kolhydrater är vägen till ett smalare liv, om man får tro Andreas "kostdoktor.se" Eenfeldt.

Foto: Gunilla Rung Klint
[Förstora]

Välkomna till
MAX!Mat
Flytt
Fläskfilé
Danmark
59.90 kg

MAXI
ICA STORMARKNAD
BIRNIKARLSTAD

NYHETSDEGNET

I DAG: 06:38

John Bauer vill
starta
grundskolor

I GÅR: 23:30

Ja till
medfinansiering i
Karlstad

Tårta Hallonchock
EGET BAGERI
10-12 bitar.
790 g, jfr-pris
125,31/kg.
99:-
Priset gäller i.o.m. MVA
Coop Forum Bergvik • Öppet alla dagar till 22

FÖLJ: DEGERFORS

Mat och näring

Kostråd

- Barn
- Vuxna
- Gravida
- Ammande
- Råd om fisk
- Råd om folsyra
- Råd om salt
- Råd om fysisk aktivitet
- ▼ Matcirkeln och tallriksmodellen
- ▼ Vad innehåller maten?
- ▲ Svenska närings-

[Startsida](#) > [Mat och näring](#) > [Kostråd](#)

Kostråd

Bra matvanor är en av de viktigaste faktorerna för att må bra, både nu och i framtiden. Livsmedelsverket har satt ihop fem råd som hjälper dig att äta hälsosamt:

- Ät mycket frukt och grönt, gärna 500 gram om dagen. Det motsvarar till exempel tre frukter och två rejäla nävar grönsaker.
- Välj i första hand fullkorn när du äter bröd, flingor, gryn, pasta och ris.
- Välj gärna nyckelhålsmärkta livsmedel.
- Ät fisk ofta, gärna tre gånger i veckan.
- Använd gärna flytande margarin eller olja i matlagningen.

Starta ett folkuppror mot kostrådsvanstyret!

Många kostrådgivare i samhället hänvisar till professorerna på Livsmedelsverket och på de stora överviktsklinikerna, för sina lågfett-lågkalori-kostråd.

Professorernas kostråd har inte gjort många människor smalare och friskare, men desto fler har blivit tyngre och sjukare när de följt dem. Det är livsmedelsindustrin, via sina organisationer SNF och ILSI, som påverkar professorerna att rekommendera deras kemisk-tekniska produkter, i stället för naturlig mat.

(Dr. Annika Dahlkvist)

Mat vid diabetes

En systematisk litteraturoversikt

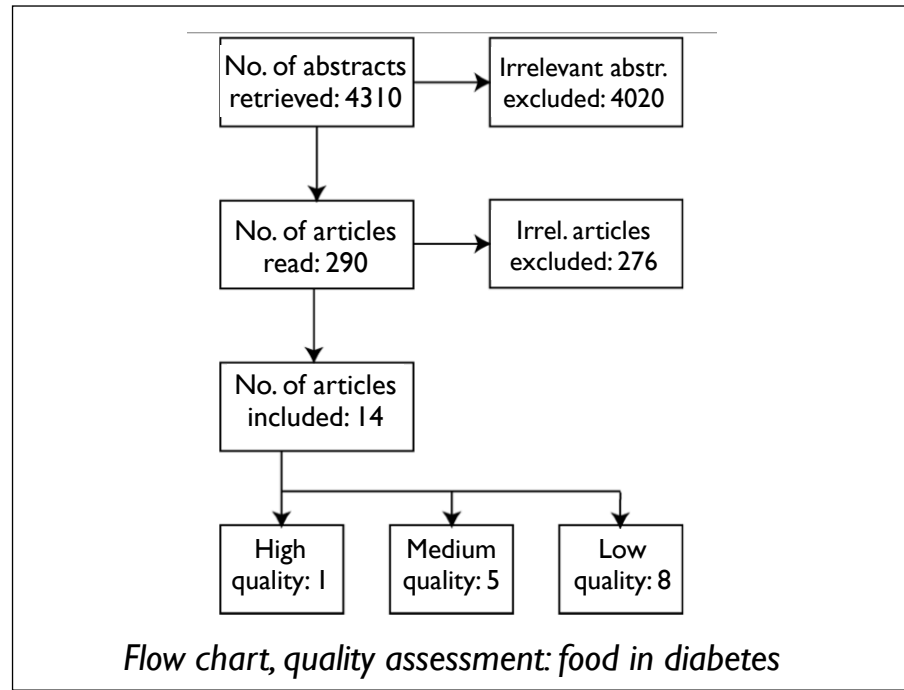
Diet in diabetes

A systematic literature review

*The Swedish Council on Technology
Assessment in Health Care*

SBU – Statens beredning för medicinsk utvärdering
The Swedish Council on Technology Assessment in Health Care

Några andra viktiga drag i vetenskapligt förhållningssätt

I. Rationalitet i förening med originalitetssträvan. (Psyk-risk?)

Några andra viktiga drag i vetenskapligt förhållningssätt

1. Rationalitet i förening med originalitetssträvan. (Psyk-risk?)
2. Högradigt kritisk mot ideer och data, tolerant mot oliktankande. Svårt, men ett viktigt ideal!

Några andra viktiga drag i vetenskapligt förhållningssätt

1. Rationalitet i förening med originalitetssträvan. (Psyk-risk?)
2. Högradigt kritisk mot ideer och data, tolerant mot oliktankande. Svårt, men ett viktigt ideal!
3. Ständig medvetenhet om felbarhet och psykologiska fallgropar; metodisk skepsis.

Några andra viktiga drag i vetenskapligt förhållningssätt

1. Rationalitet i förening med originalitetssträvan. (Psyk-risk?)
2. Höggradigt kritisk mot ideer och data, tolerant mot oliktankande. Svårt, men ett viktigt ideal!
3. Ständig medvetenhet om felbarhet och psykologiska fallgropar; metodisk skepsis.
4. Tillit till vetenskapen som socialt system, utan överdriven auktoritetstro.

Några andra viktiga drag i vetenskapligt förhållningssätt

1. Rationalitet i förening med originalitetssträvan. (Psyk-risk?)
2. Högradigt kritisk mot ideer och data, tolerant mot oliktankande. Svårt, men ett viktigt ideal!
3. Ständig medvetenhet om felbarhet och psykologiska fallgropar; metodisk skepsis.
4. Tillit till vetenskapen som socialt system, utan överdriven auktoritetstro.
5. Totalt öppen för insyn efter publicering. (Cave kommerskrav!)

Några andra viktiga drag i vetenskapligt förhållningssätt

1. Rationalitet i förening med originalitetssträvan. (Psyk-risk?)
2. Högradigt kritisk mot ideer och data, tolerant mot oliktankande. Svårt, men ett viktigt ideal!
3. Ständig medvetenhet om felbarhet och psykologiska fallgropar; metodisk skepsis.
4. Tillit till vetenskapen som socialt system, utan överdriven auktoritetstro.
5. Totalt öppen för insyn efter publicering. (Cave kommerskrav!)
6. Erkännansam mot andras upphov till idéer. (> vanlig upphovsrätt)

Några andra viktiga drag i vetenskapligt förhållningssätt

1. Rationalitet i förening med originalitetssträvan. (Psyk-risk?)
2. Högradigt kritisk mot ideer och data, tolerant mot oliktankande. Svårt, men ett viktigt ideal!
3. Ständig medvetenhet om felbarhet och psykologiska fallgropar; metodisk skepsis.
4. Tillit till vetenskapen som socialt system, utan överdriven auktoritetstro.
5. Totalt öppen för insyn efter publicering. (Cave kommerskrav!)
6. Erkännsam mot andras upphov till idéer. (> vanlig upphovsrätt)
7. Sträng syn på litteratur, stilistiskt och moraliskt. Ingen publicerad text kan göras ogjord!

Några andra viktiga drag i vetenskapligt förhållningssätt

1. Rationalitet i förening med originalitetssträvan. (Psyk-risk?)
2. Högradigt kritisk mot ideer och data, tolerant mot oliktankande. Svårt, men ett viktigt ideal!
3. Ständig medvetenhet om felbarhet och psykologiska fallgropar; metodisk skepsis.
4. Tillit till vetenskapen som socialt system, utan överdriven auktoritetstro.
5. Totalt öppen för insyn efter publicering. (Cave kommerskrav!)
6. Erkänningsam mot andras upphov till idéer. (> vanlig upphovsrätt)
7. Sträng syn på litteratur, stilistiskt och moraliskt. Ingen publicerad text kan göras ogjord!
8. Författarskap är ett anspråksfullt, moraliskt åtagande. Inga "gåvoförfattare"!

Några andra viktiga drag i vetenskapligt förhållningssätt

1. Rationalitet i förening med originalitetssträvan. (Psyk-risk?)
2. Högradigt kritisk mot ideer och data, tolerant mot oliktankande. Svårt, men ett viktigt ideal!
3. Ständig medvetenhet om felbarhet och psykologiska fallgropar; metodisk skepsis.
4. Tillit till vetenskapen som socialt system, utan överdriven auktoritetstro.
5. Totalt öppen för insyn efter publicering. (Cave kommerskrav!)
6. Erkänningsam mot andras upphov till idéer. (> vanlig upphovsrätt)
7. Sträng syn på litteratur, stilistiskt och moraliskt. Ingen publicerad text kan göras ogjord!
8. Författarskap är ett anspråksfullt, moraliskt åtagande. Inga "gåvoförfattare"!
9. Ödmjuk beredskap för omprövning av all etablerad kunskap.

Några andra viktiga drag i vetenskapligt förhållningssätt

1. Rationalitet i förening med originalitetssträvan. (Psyk-risk?)
2. Högradigt kritisk mot ideer och data, tolerant mot oliktankande. Svårt, men ett viktigt ideal!
3. Ständig medvetenhet om felbarhet och psykologiska fallgropar; metodisk skepsis.
4. Tillit till vetenskapen som socialt system, utan överdriven auktoritetstro.
5. Totalt öppen för insyn efter publicering. (Cave kommerskrav!)
6. Erkänningsam mot andras upphov till idéer. (> vanlig upphovsrätt)
7. Sträng syn på litteratur, stilistiskt och moraliskt. Ingen publicerad text kan göras ogjord!
8. Författarskap är ett anspråksfullt, moraliskt åtagande. Inga "gåvoförfattare"!
9. Ödmjuk beredskap för omprövning av all etablerad kunskap.
10. Forskningsfusk en självmotsägelse, d v s ingen forskning.

Till sist:

Vetenskapligt förhållningsätt är en dygd.

Till sist:

Vetenskapligt förhållningsätt är en dygd.

Alla kan snubbla på dygdens stig...

Till sist:

Vetenskapligt förhållningsätt är en dygd.

Alla kan snubbla på dygdens stig...

...men alla kan lära sig att gå, stadigare och stadigare.